

працевдатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» від 13.07.2011 р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/244396871>.

6. Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» від 24.02.2022 р. <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>.

Микола НЕСТЕРЕНКО,
аспірант кафедри цивільної юстиції та
адвокатури Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ ОЗНАКАМ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ

Законодавче закріплення можливості розгляду справи міжнародним комерційним арбітражем та подальше оспорювання рішення несудового органу потребує дослідження кола питань про дотримання міжнародним комерційним арбітражем як органом цивільної юрисдикції ознак справедливого суду у світі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Від визначення ознак «суду» залежить з'ясування решти умов ефективного засобу правового захисту.

В даному аспекті варто враховувати, що можливість застосування повноважень суду стосовно вирішення спору цивільного характеру залежить від легітимізації його правосуб'єктності у національному законодавстві однієї із сторін Конвенції. Уханенко С. А. у зв'язку з цим наводить приклад неможливості визнання юридичної сили акту органу, сфера діяльності якого не визначена законодавством України. Як наслідок, його не можна вважати судом в сенсі ст. 6 Конвенції. Так, державними органами не виконуються позови, пов'язані з правилами та внутрішніми законами церкви. При встановленні національним судом тієї обставини, що спірне питання стосувалося церковного позову – поставала необхідність припинення провадження з причини не забезпечення виконання такої вимоги державними органами [1].

Проте наведений випадок не означає, що факт визнання повноважень суду у нормах національного права тягне автоматичну відповідність вимогам ст. 6 Конвенції. В якості прикладу можна навести справу «Сокуренко і Стригун проти України», в рішенні по якій ЄСПЛ визнав Верховний Суд України при реалізації ним повноважень по інстанційному перегляду судових рішень у господарському судочинстві таким, що не може вважатися «судом, встановленим законом» у значенні п. 1 ст. 6 Конвенції відносно оскаржуваного провадження (п. 28 Рішення).

Відносно можливості розгляду міжнародного комерційного арбітражу в

якості «суду», що відповідає ознакам п. 1 ст. 6 вищевказаного нормативного акту, вважаю за необхідне звернути увагу на зміст одного з експертних висновків Ради Європи. Пункт 26 вказаного документу містить положення про право кожного на подачу позову, котрий стосується його «цивільних прав і обов'язків» до суду або третейського суду, до якого відноситься і міжнародний комерційний арбітраж. Вперше це право визначено ЄСПЛ ще у 1975 р. (справа Голдер проти Сполученого Королівства) [2]. Однак звернення автора до вказаного першоджерела дозволяє зробити висновок про непряме визначення можливості звернутись за захистом своїх прав до несудового органу. В той же час, огляд практики застосування суддями Верховного Суду рішень ЄСПЛ при прийнятті постанов звертає увагу на реферативний огляд рішення у справі «Принц Ліхтенштейну Ганс-Адам II проти Німеччини». У зазначеному документі вказується, що п. 1 ст. 6 Конвенції гарантує можливість вчинення в суді чи органі з розгляду будь-якого позову особи стосовно її цивільних прав та обов'язків. У справах «Ромашов проти України» та «Гомсбі проти Греції» ЄСПЛ вказує, серед іншого, на гарантування кожному права на звернення до суду або арбітражу з позовом щодо будь-яких його цивільних прав та обов'язків. При цьому проголошується «право на суд», одним з аспектів якого є право на доступ. Можливість вирішення будь-якого позову, який стосується цивільних прав та обов'язків у суді чи іншому відповідному органі передбачається і у Рішенні ЄСПЛ «Бурдов проти Росії» [3].

Наведені вище положення практики міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною відносно відповідності європейським стандартам здійснення правосуддя процедурі розгляду справ міжнародним комерційним арбітражем є такою, що дозволяє визнати такий розгляд належним з позиції дотримання вимог ст.6 Конвенції. З іншого боку, порядок оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу в суді апеляційної інстанції, який розглядає справи за правилами цивільного судочинства, в юридичній літературі піддається певним сумнівам. Деякі представники, наприклад, ставлять під сумнів інстанційний порядок перегляду рішень міжнародного комерційного арбітражу. Така процедура характеризується виконанням судом апеляційної інстанції функцій суду першої інстанції, а Верховним Судом – суду апеляційної інстанції. Це порушує, на їх думку, функціональні компетенції кожної ланки судової системи в межах інстанційної побудови цивільних судів. Суміщення компетенцій судів апеляційної та касаційної ланки призводить, на їх погляд, до ускладнення реалізації права на касаційне оскарження актів правосуддя, ухвалених за результатами розгляду справ про оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів. Така ситуація не досліджувалась Гусаровим К. В. у роботі, присвяченій інстанційному перегляду судових рішень у цивільних справах [4].

Зазначена наукова позиція має право на існування та є доволі логічною. Однак зміна на законодавчому рівні інстанційної юрисдикції суду відносно

розгляду заяв про оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу може, з іншого боку, поставити під сумнів легітимність ухвал суду цивільної юрисдикції по вказаній категорії справ. Як наслідок, зміна інстанційної юрисдикції суду, що її розглядатиме, навряд чи сприятиме правовій визначеності акту правосуддя.

1. Уханенко С. Право на справедливий суд: практика ЄСПЛ. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/PREZ_Uhanenko_2022_02_16.pdf С.6.

2. Експертний висновок «Про поліпшення доступу до правосуддя, усунення процесуальних бар'єрів і забезпечення права на безсторонній суд в Україні: дотримання статті 6 ЄКПЛ та виконання рішень ЄСПЛ». URL: <https://rm.coe.int/expert-opinion-improving-access-to-justice-lorena-bachmaier-ukr-final/1680a0c22d>.

3. Огляд практики застосування суддями Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду рішень Європейського суду з прав людини при прийнятті постанов за 2018 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/oglyad_prakt_kgs_1.pdf С. 18, 35, 36, 39.

4. Гусаров К. В. Інстанційний перегляд судових рішень у цивільному судочинстві : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / К. В. Гусаров. – Х., 2011. – 37 с.

Катерина ПОКРАСА,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ

Кримінальна відповідальність за умисне знищення чи пошкодження чужого майна, вчинене шляхом підпалу передбачена ч. 2 ст. 194 КК України [1]. Обставини, що підлягають встановленню, дослідженню та доказуванню є неодмінними елементами структури методики розслідування злочину окремого виду. Необхідно зазначити, що з моменту розробки криміналістичної характеристики, як складового елементу криміналістичної методики, думки вчених розділилися з приводу взаємозалежності та співвідношення між поняттям криміналістичної характеристики та предметом доказування. Окремі автори вважали, що предмет доказування входить у криміналістичну характеристику як структурний елемент.

Ми приєднуємося до думки науковців, які вважають, що предмет доказування та криміналістична характеристика злочину окремого виду є